

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. дин Илия Георгиев Илиев

от Института за исторически изследвания към БАН, научна специалност
„История на България” (средновековна история)

за труда на **Атанас Владимиров Бояджиев** (НБУ – Департамент „История“)

на тема

ПОЛИТИЧЕСКА ИСТОРИЯ НА ВИДИН (XII в. – КРАЯТ НА XIV в.)

(професионално направление 2.2. История и археология)

Атанас Бояджиев е магистър по история от Нов български университет. Преди това е учил история в Софийския и в Пловдивския университет. Проявява интерес към средновековната българска и европейска история и е участвал в две конференции по тази тематика. В тази област са и научните му публикации. Заниманията си с Българския северозапад през средните векове вероятно е започнал под влияние и на видната българска историчка и почетен доктор на НБУ – акад. Вера Мутафчиева. В резултат на всичко това през 2015 г. колегата Бояджиев представи първия вариант на своя дисертационен труд, посветен на историята на Видин през Средновековието с акцент върху периода XII – XIV в. Един период, през който в българските земи се наблюдават интересни явления от общоевропейската късносредновековна история,

имащи много допирни точки с правната материя, в която Атанас Бояджиев също е професионалист.

Днес е налице разширен и допълнен вариант на дисертацията в духа на направените препоръки от разширения семинар на Департамент „История“ при НБУ през октомври 2015 г., в чиято работа взеха участие и учени от БАН. Трудът се състои от увод, заключение, десет глави (някои от които необикновено кратки) и приложение с малки откъси от релевантни извори в превод на съвременен български език.

Тази наглед необичайно раздробена структура всъщност не нарушава класическите канони на построението, което може по-обобщено да се представи така. Уводът заедно с глава първа (извори), глава втора (историография) и глава трета (географско положение) могат да бъдат разглеждани като въвеждаща част на дисертационния труд. Следват три глави, посветени на античната история на Видин, на периода на Първото българско царство и на византийското владичество. Макар че сам авторът ги определя като въвеждане към същинската част на своето изследване, според мен те имат своето пълноправно значение в общата картина на историческото развитие на Видин и региона през периода I – XV в. Още повече че така наречените въвеждащи части са с обем от 50 страници, а основните – от едва 80.

Главите от седма до девета включително представляват най-важната част от дисертационния труд на Атанас Бояджиев. В тях са подложени на анализ динамичните политически и църковни отношения между Видин и съседните региони, сили и държави. Проследени са израстването на Видинския регион от апанаж до самостоятелно българско царство, губило на няколко пъти самостоятелността си преди окончателното му завладяване от османс-

ките турци. Разгледани са сепаратистичните тенденции в Българския северозапад през периода на Късното средновековие и са направени уместни паралели с историческото битие на други по-близки или по-далечни държави и народи.

Десетата глава (непълни 4 страници!?), посветена на Видин като духовен и културен център през XIII – XIV в., стои някак си изолирано от останалото изложение, посветено – както личи и от заглавията на отделните части – предимно на политическата история. На всичко отгоре тя носи различни заглавия в съдържанието и в текста. В заключението на дисертацията впрочем по проблемите на духовността и културата на Видинския край не е отделен нито ред...

Независимо от тези неблагоприятия в структурирането на дисертационния труд, колегата Бояджиев е успял да изложи своите изследователски тези по напълно задоволителен начин в посочените по-горе седма, осма и девета глава. Той е показал добро познаване на такива сложни проблеми като сепаратизма на Балканското късно средновековие и регионалната версия на западноевропейското явление апанаж. Освен това е проявил критичен дух и умение да заема позиция по редица спорни въпроси, през които е принуден да мине, изследвайки средновековното минало на Българския северозапад.

Към това трябва да се прибави и убеждението, което трудът създава относно дисертабилността на темата. Лично аз дори бих я разширил (и в заглавието, за да отговаря по-добре на фактическото съдържание), сваляйки много по-надолу долната хронологична граница на изследването – поне до времето на хан Аспарух или Късната античност.

Освен безспорно положителните качества на труда, в него проблем създава не само структурата. На обявената в заглавието тема дисертацията на Атанас Бояджиев посвещава на практика едва втората си половина (стр. 101-185).

Като курioз може да се определи мнението на автора за книгата „Град Видин. Кратък исторически очерк“. Той от една страна заявява, че тя „като цяло... остава със слаба научна стойност“ (стр. 38), а след това широко я използва на различни места в своята дисертация.

Текстът на дисертационния труд като цяло е доста лаконичен и на много места минава по повърхността на събитията или на характера и значението на отделни видни личности от периода.

Главата за апанажа (девета, обхващаща страници 147-175) е била подготвена от автора за Годишника на Департамент "История" на НБУ: 2010-2011, V-VI и публикувана през 2014 г. на стр. 326-355 под заглавие „Очерк за Бдин при управлението на цар Иван Срацимир. Възход от апанаж до самостоятелно царство“. Към дисертацията тя е присъединена доста механично, за което свидетелства останалото незаличено в текста изречение: *Именно този период ще бъде обект на настоящата студия* (стр. 148)!?

Имам и някои по-древни (не дребнави) забележки като например по повод небрежното изписване на името на известния германски рицар, станал османски пленник след битката при Никопол през 1396 г. – Ханс Шилтбергер, който на някои места е Шилтенбергер, а другаде – Шилтенберг!?

Не съм съгласен и с класификацията на приписките като епиграфски паметници. Нито с обединяването на географска книжнина с миниатюри и ктиторски портрети в категорията „Географско-описателни извори“!?

Няма да се спирам върху начина, по който е разгледана по-ранната история на Видин (до края на византийското владичество), заради принципното ми несъгласие със структурата на труда. В противен случай бих отбелязал важни пропуски като например църковната история на Видинската епископия по времето, когато на архиепископския престол в Охрид седи Теофилакт Охридски (3 споменавания в кореспонденцията на владиката – едното във връзка с куманските нападения през Дунава).

След всичко казано дотук съм изправен пред нелеката задача да преценя, дали да дам положителна оценка на дисертационния труд на Атанас Бояджиев или да се въздържа от това. Отчитайки всички „за“ и „против“, като че ли клоня към положителната оценка, както вярвам, че ще гласувам на второто заседание на научното жури след като задам някои уточняващи въпроси на кандидата и получа задоволителни отговори от него.

София, 31 май 2016 г.

проф. дин Илия Г. Илиев